

Vård- och omsorgsförvaltningen
Anna Hillberg

2025-06-03

Dnr VÄN 2024-134

Vård- och äldreomsorgsnämnden

Förändringar i samband med ny socialtjänstlag

Förslag till vård- och äldreomsorgsnämndens beslut

1. Insatser som är pågående idag och som framgår i bilaga 1 till tjänsteskrivelsen får ges utan individuell behovsprövning från och med 2025-07-01, i enlighet med 11 kap. 5 § ny socialtjänstlag.
2. Insatsen individuellt anhörigstöd tas bort som en ej behovsprövad insats från och med 2025-07-01.
3. Insatsen rådgivning med upp till två samtal undantas från dokumentationskrav av personliga förhållanden från och med 2025-07-01, med hänvisning till 14 kap. 4 § ny socialtjänstlag.
4. Insatser inom öppna verksamheter undantas från dokumentationskrav av personliga förhållanden med hänvisning till 14 kap. 5 § ny socialtjänstlag.
5. Vård- och omsorgsdirektören får i uppdrag att vidta nödvändiga åtgärder för att verkställa besluten ovan, inklusive anpassning av verksamhetssystemet och säkerställande av ändamålsenlig dokumentation och uppföljning.
6. Riktlinjer för insatser enligt Socialtjänstlagen justeras enligt Vård- och omsorgsförvaltningens förslag och gäller från och med 2025-07-01.

Ärende

Från och med den 1 juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft. För att redan pågående öppna insatser utan individuell behovsprövning ska kunna fortsätta ges, behövs ett beslut från vård- och äldreomsorgsnämnden. Beslut behöver också tas gällande vilka verksamheter som kan undantas från det dokumentationskrav som införs i den nya lagstiftningen. Riktlinjer för insatser som behovsprövas enligt Socialtjänstlagen behöver justeras utifrån ny lagstiftning och förändringar i bestämmelser.

Vård- och omsorgsförvaltningen föreslår förändringar/justeringar inom följande delar:

- Insatser utan individuell behovsprövning får tillhandahållas enligt bilaga 1 från och med 2025-07-01.

- Individuellt anhörigstöd upphör som en ej behovsprövad insats från och med 2025-07-01.
- Undantag från dokumentationskrav för vissa insatser utan individuell behovsprövning från och med 2025-07-01.
- Justering av riktlinje för insatser enligt socialtjänstlagen avseende beslut enligt 4 kap. 2a § SoL för trygghetslarm, skäliga levnadsförhållanden, insatser för personliga behov samt justering utifrån nya lagrum.

Motiveringar och förändringar/justeringar i sin helhet framgår av tjänsteskrivelse och bilaga 1 till tjänsteskrivelsen som beskriver insatser som ges utan individuell behovsprövning och bilaga 2 Riktlinjer för insatser enligt Socialtjänstlagen reviderad juni 2025, överstruken.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Förändringar i samband med ny socialtjänstlag, 2025-06-03

Bilaga 1 Insatser som ges utan individuell behovsprövning

Bilaga 2 Riktlinjer för insatser enligt Socialtjänstlagen, reviderad juni 2025, överstruken.

Bakgrund

Från och med den första juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft. Detta innebär en rad förändringar för vård- och äldreomsorgsnämndens verksamhetsområde, bland annat att nämnden ges möjlighet att erbjuda insatser både efter individuell behovsprövning och utan individuell behovsprövning. Insatser utan individuell behovsprövning är ett komplement till insatser med individuell behovsprövning och ska inte ersätta dem. Insatser som ges utan individuell behovsprövning kan vara öppna för alla eller riktade mot specifika målgrupper eller problem, vissa insatser kräver dock alltid individuell behovsprövning. Syftet är att ge socialtjänsten ett verktyg för att sänka trösklar och komma in tidigare än om man bara erbjuder insatser med individuell behovsprövning.

Vidare utvidgas dokumentationsskyldigheten, så att den som huvudregel gäller vid genomförande av alla insatser, även de utan individuell behovsprövning. Syftet med ett dokumentationskrav är bland annat att stärka den enskildes rättighet och möjliggöra effektiv tillsyn av verksamheten. Dokumentation behövs även för att följa upp effekterna av olika insatser.

Undantag föreslås för rådgivning och, om särskilda skäl föreligger, för uppgifter som kan röja den enskildes identitet vid insatser utan individuell behovsprövning.

De förändringar som föreslås i denna tjänsteskrivelse är nödvändiga justeringar som behöver göras till 1 juli 2025. Arbetet med att bedriva socialtjänst som möter intentionerna i den nya lagstiftningen kommer fortsätta.

Vård- och äldreomsorgsnämnden har redan idag flera insatser av denna karaktär. För att säkerställa att dessa kan fortsätta efter lagens ikraftträdande krävs ett formellt beslut av vård- och äldreomsorgsnämnden.

I samband med att den nya lagstiftningen träder i kraft behövs också en revidering av vård- och äldreomsorgsnämndens riktlinje enligt Socialtjänstlagen. Riktlinjen, tillsammans med delegationsordning, skapar en förutsättning för tydlig, sammanhållen och rättssäker handläggningsprocess. Riktlinjen är ett politiskt verktyg som sätter nivån för hur Linköpings kommun bedömer skäligen levnadsförhållanden i samband med ansökan om insatser enligt socialtjänstlagen.

Även förändringar i delegationsordningen ska göras inför den 1 juli 2025 när den nya lagstiftningen träder i kraft, vilket hanteras i ett annat ärende, VÄN 2023-19.

Ej behovsprövade insatser 11 kap. 5 §

Den nya socialtjänstlagen, som träder i kraft den 1 juli 2025, ger kommunerna möjlighet att erbjuda vissa insatser utan individuell behovsprövning. Syftet är att stärka det förebyggande arbetet och säkerställa att äldre har tillgång till sociala och hälsofrämjande insatser utan krav på individuell behovsprövning.

I 11 kap. 5 § i ny socialtjänstlag framgår att nämnden har möjlighet att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning. Vård- och äldreomsorgsnämnden har redan idag flera insatser som ges utan individuell behovsprövning. Ett särskilt beslut behövs även för insatser som tidigare har tillhandahållits utan individuell behovsprövning, till exempel träffpunkter/öppna verksamheter, rådgivning, stödsamtal och fixartjänster.

Även om insatser ges utan individuell behovsprövning har den enskilde alltid rätt att få en ansökan om insats prövad.

Förändringar i insatser som idag ges utan individuell behovsprövning

De insatser som idag ges utan individuell behovsprövning beskrivs i broschyrer och på Linköpings kommuns hemsida vara för personer som är seniorer eller för äldre personer. I den insatskatalog som framgår av bilaga 1 till tjänsteskrivelsen anges målgruppen istället för personer som är 65 år och äldre. Det finns dock undantag. Målgruppen för träffpunkter på biståndsbedömt trygghetsboende är reglerat i avtal och riktar sig till boende på det biståndsbedömda trygghetsboendet och brukare i området oavsett ålder. Träffpunktsverksamheten på biståndsbedömt trygghetsboende riktar sig dock till äldre personer i första hand. Även Fixartjänst är ett undantag från målgruppen 65 år och äldre. Fixartjänst lyder under Befogenhetslagen, servicetjänster till äldre 7§, där ålder 69 år är reglerat i lagtexten.

Individuellt anhängigstöd syftar till att ge stöd till den anhöriges kostnader för hushållsnära tjänster, fotvård och träning. Insatsen är en form av ekonomiskt bistånd som utbetalas via Anhörigcenter. I 11 kap. 5 § och 12 kap. 1 § i ny socialtjänstlag framgår att ekonomiskt bistånd inte kan beviljas en enskild utan en individuell behovsprövning. Insatsen individuellt anhängigstöd, som är ett ekonomiskt bistånd, kan därmed inte ges som ej behovsprövad insats enligt den nya lagstiftningen.

Bedömning

För att ställa om till nya socialtjänstlagen behöver förändringar i hur målgruppen beskrivs göras i de insatser som idag ges utan individuell behovsprövning. Nämnden behöver särskilt besluta om att insatser enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen får ges utan individuell behovsprövning.

Insatsen individuellt anhängigstöd bör tas bort från insatser som tillhandahålls utan individuell behovsprövning då det inte finns stöd i lagen att ha insatsen kvar.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att redan befintliga insatser som framgår i bilaga 1 till tjänsteskrivelsen får ges utan individuell behovsprövning från och med 2025-07-01, i enlighet med 11 kap. 5 § ny socialtjänstlag.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att insatsen individuellt anhängigstöd tas bort som en ej behovsprövad insats från och med 2025-07-01.

Dokumentationskrav

I 14 kap. 3 § i ny socialtjänstlag anges att handläggning av ärenden ska dokumenteras. Det gäller både beslut och åtgärder, och även genomförandet av insatser. Med insatser avses rådgivning, stöd, vård och omsorg och annan hjälp till enskilda enligt 10 kap.1 § i nya socialtjänstlagen. Även insatser som inte föregås av någon individuell behovsprövning, till exempel rådgivning och öppna verksamheter, omfattas av dokumentationskrav i den nya lagstiftningen. Det vill säga verksamheter som i nuvarande socialtjänstlag inte omfattas av dokumentationsplikt. Dokumentationskravet i samband med genomförandet av insatser avser omständigheter och händelser av betydelse. För att inte påverka på sådana verksamheter ska bli för stora ges möjlighet till särskilda undantag från dokumentationskravet.

Trots undantagen finns det ett generellt krav att dokumentera uppgifter enligt huvudregeln i 14 kap. 3 §. Det handlar om omfattningen av insatserna, antalet deltagare, ålder, kön, oidentifierade uppgifter om deltagarnas mående och sociala situation när insatsen inleds och avslutas. Även resultat från bedömnings- och skattningsinstrument, oidentifierat, ska användas på till exempel aggregerad nivå, som ett led i att planera insatser.

Dokumentation vid rådgivning 14 kap. 4 §

I 14 kap. 4 § i ny socialtjänstlag föreslås att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte ska behöva dokumenteras vid rådgivning, oavsett om denna föregås av individuell behovsprövning eller inte. Syftet är att enskilda fortsatt ska kunna vara anonyma i kontakt med socialtjänstens förvaltningar och verksamheter. Exempel på rådgivning är rådgivande samtal och vägledning från till exempel instruktör för syn- och hörselnedsättning, rådgivande samtal gällande anhängigstöd och hälsosamtal.

Undantaget gäller enbart personliga uppgifter, vilket innebär att övergripande uppgifter om verksamheten som krävs för verksamhetsuppföljning inte omfattas.

Rådgivning behöver särskiljas från träffpunkter och öppna verksamheter. Dessa omfattas inte av detta undantag, men kan istället omfattas av undantaget för insatser utan individuell behovsprövning.

Undantag från dokumentationskrav 14 kap. 5 §

I 14 kap. 5 § i ny socialtjänstlag ges nämnden, om särskilda skäl föreligger, möjlighet att besluta att inga uppgifter som kan röja enskildas identitet ska dokumenteras. Exempel på sådana uppgifter är namn, personnummer, adress och även andra uppgifter som i kombination kan identifiera en person. Bedömning om vad som omfattas får göras från fall till fall.

Ett beslut om att undanta en insats från dokumentationskrav gäller både kommunens egen utförare och privata utförare. Ett beslut om undantag från dokumentation för en insats gäller för alla personer som får insatsen. En utförare kan inte själv besluta om undantag eller avstå från att dokumentera. Ett beslut om undantag behöver motiveras med särskilda skäl kopplade till insatsens syfte och karaktär. Undantag kan till exempel vara aktuellt för öppna mötesplatser där dokumentation av personliga uppgifter inte anses lämpligt eller behövligt. Undantag kan också göras för verksamheter där det är svårt att nå utsatta grupper, om enskilda avstår från insats om inte möjlighet ges att vara anonym.

Bedömning och konsekvensanalys

Rådgivning enligt 14 kap. 4 § ny socialtjänstlag bedöms vara upp till två enskilda samtal för råd och vägledning. Vid upp till två samtal krävs därmed inte dokumentation av personliga förhållanden. Vid fler samtal ska personliga förhållanden dokumenteras. Rådgivning som ges vid hembesök kan inte undantas från att dokumentera personliga förhållanden.

Inför att besluta om att undanta insatser från dokumentationskravet enligt 14 kap. 5 § ny socialtjänstlag behöver en risk- och konsekvensanalys av verksamhetens insatser och målgruppens behov göras för att kunna ta ställning till om det finns särskilda skäl som motiverar undantag från kravet att dokumentera.

Det bedöms finnas skäl för att göra undantag för kravet på dokumentation för öppna verksamheter, till exempel träffpunkter, mötesplatser, gruppträffar och samtalsgrupper med hänvisning till att dokumentation av personliga förhållanden inte bedöms behövligt. Kvalitetssäkring bedöms kunna göras på den generella dokumentationen om verksamheten på en avidentifierad nivå.

Vid insatser som utförs i den enskildes hem, exempelvis heminstruktör och fixartjänst, får det i allmänhet anses finnas ett så stort behov av att följa upp insatsen på individnivå att det inte kan bli aktuellt att göra undantag från dokumentationskravet.

Där undantag görs från dokumentationskrav för personliga förhållanden innebär det i praktiken att insatsen inte går att följa upp på individnivå, och att insatsens kvalitet inte går att säkerställa för varje enskild individ.

Konsekvenser i verksamheten

Dokumentationskravet i den nya socialtjänstlagen får en större påverkan i de verksamheter som berörs. Medarbetare i de verksamheter som ska börja dokumentera har inte tidigare haft krav på att föra dokumentation. Detta medför nya arbetsmoment som verksamheterna behöver avsätta tid och resurser för. Nya rutiner kan behöva tas fram och befintliga rutiner kan behövas ses över. Berörda medarbetare behöver få kompetenspåfyllnad och utbildning i dokumentation och uppföljning, och i verksamhetssystemet Treserva där dokumentationen ska ske. Arbetet pågår för att ta fram det systemstöd som behövs i Treserva.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att följande insatser inom rådgivning med upp till två samtal undantas från dokumentationskrav med hänvisning till 14 kap. 4 § ny socialtjänstlag:

- Rådgivning instruktör syn- och hörselnedsättning
- Rådgivning seniormottagningen
- Rådgivning och vägledning anhörigstöd
- Hälsosamtal
- Efterlevandesamtal

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att följande öppna insatser undantas från dokumentationskrav med hänvisning till 14 kap. 5 § ny socialtjänstlag:

- Träffpunkter/öppna verksamheter
- Gruppträffar/samtalsgrupper med olika inriktningar
- Digitalt stöd för äldre
- Cykling utan ålder

Justeringar i vård- och äldreomsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen i samband med ny socialtjänstlag

Vård- och äldreomsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen behöver justeras i samband med införandet av nya socialtjänstlagen som träder i kraft den 1 juli 2025. I denna justering görs enbart nödvändiga justeringar som behöver vara på plats den 1 juli 2025. Arbetet med att ha en riktlinje för insatser som möter intentionerna i den nya lagstiftningen kommer fortsätta.

Insatser för personliga behov och ekonomiska behov

I den nya socialtjänstlagen görs ny kapitelindelning vilket medför att samtliga paragrafer som används i nuvarande lagstiftning ändras. Nuvarande biståndsbestämmelsen 4 kap. 1 § socialtjänstlagen delas i två olika lagrum: bestämmelse för personliga behov 11 kap. 1 § ny socialtjänstlag och bestämmelse för ekonomiska behov 12 kap. 1 § ny socialtjänstlag. På motsvarande sätt delas nuvarande bestämmelse om frivilligt bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen upp i två bestämmelser. Insatser för personliga behov 11 kap. 1 § i ny socialtjänstlag avser insatser som i nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen täcks av uttrycket livsföring i övrigt och innefattar därmed inte ekonomiskt bistånd.

Anhörigbidrag är en behovsprövad insats som ges enligt 4 kap. 2 § och 5 kap. 10 § socialtjänstlagen och syftar till att ge anhörigstöd. Insatsen är ett ekonomiskt bidrag som utbetalas månadsvis och ses som ett ekonomiskt bistånd. När nuvarande biståndsbestämmelse delas i personliga behov och ekonomiska behov kommer insatsen anhörigbidrag att beslutas enligt 12 kap. 2 § ny socialtjänstlag. Vård- och äldreomsorgsnämndens reglemente behöver justeras för att möta den nya lagstiftningen.

I samband med denna förändring ersätts den del av bistånd som avser livsföring i övrigt och inte är ekonomiska behov av uttrycket *insatser för personliga behov*.

Skäliga levnadsförhållanden

I den nya lagstiftningen ersätts uttrycket skälig levnadsnivå av *skäliga levnadsförhållanden* vid bedömning av insatser för personliga behov. Det vill säga, insatserna ska tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden. Levnadsförhållanden syftar till sådana förhållanden som är viktiga för den enskildes sammantagna livssituation och innebär ingen ändring i sak i jämförelse med begreppet levnadsnivå.

Insatser som försvinner när lagstödet ändras

I samband med att möjligheter ges till att ge insatser utan individuell behovsprövning i nya socialtjänstlagen tas nuvarande lagrum för förenklad handläggning 4 kap. 2a § socialtjänstlagen bort från lagstiftningen. Sedan 1 januari 2025 är trygghetslarm en insats som kan ges med stöd av förenklad handläggning enligt 4 kap. 2 a § Socialtjänstlagen till personer som är 65 år och äldre, som är folkbokförda i Linköpings kommun och bor i ordinärt boende samt har trygghetslarm som enda insats. Från den 1 juli 2025 kommer trygghetslarm enbart att hanteras som en insats med individuell behovsprövning.

Bedömning

För att möta förändringar i nya socialtjänstlagen från 1 juli 2025 behöver justeringar göras i vård- och äldreomsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen.

Justering behöver göras genom att ersätta begreppet skälig levnadsnivå med begreppet *skäliga levnadsvillkor* och begreppet bistånd med *insatser eller insatser för personliga behov*. Justering behöver också göras av de lagrum som riktlinjen hänvisar till.

Förenklad handläggning av insatsen trygghetslarm 4 kap. 2 a § socialtjänstlagen behöver tas bort från riktlinjen när lagrummet försvinner från lagstiftningen. Från den 1 juli 2025 kommer trygghetslarm att hanteras som en insats med individuell behovsprövning enligt 11 kap. 1 § ny socialtjänstlag. Detta innebär ingen förändring för brukare utan det påverkar den interna hanteringen inom myndighetsutövningen när den förenklade handläggningen försvinner. Trygghetslarm är en insats som oftast beviljas om det inte är uppenbart att behov inte finns. Det finns förutsättningar att utveckla och digitalisera hanteringen av insatsen antingen som en ej behovsprövad insats och/eller att undersöka möjligheten att automatisera insatsen. Personer som har fått beslut enligt 4 kap 2a § socialtjänstlagen före den 1 juli 2025 behåller sina beslut till det att behovet upphör eller att tidsbegränsningen på beslutet löper ut.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att begreppet skälig levnadsnivå byts ut mot begreppet skäliga levnadsförhållanden och begreppet bistånd byts ut mot insatser för personliga behov i enlighet med den nya socialtjänstlagen.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att samtliga lagrum som beskrivs i riktlinjen justeras utifrån den nya socialtjänstlagen.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag är att insats trygghetslarm enligt 4 kap. 2a § socialtjänstlagen tas bort från riktlinjen från och med 2025-07-01, och prövas enbart genom individuell behovsprövning enligt 11 kap. 1 § ny socialtjänstlag.

Ekonomiska konsekvenser

Insatserna finansieras inom befintlig budgetram. Eventuella justeringar av resurser inom verksamheten kan bli aktuella, men ingen ökad kostnad beräknas på kort sikt. På längre sikt kan insatserna bidra till minskat behov av mer omfattande och kostsamma stödinsatser.

Kommunala mål

Lättillgänglig, god och jämlik välfärd

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Kvinnor lever i genomsnitt längre än män och har därmed större behov av insatser riktade till äldre. Samtidigt visar forskning att män i lägre utsträckning än kvinnor tar del av sociala och hälsofrämjande aktiviteter. Därför är det viktigt att insatserna utformas så att både kvinnor och män uppmuntras att delta.

De insatser som erbjuds utan individuell behovsprövning bidrar till att minska ojämlikheter i hälsa och välbefinnande mellan könen. Genom att exempelvis uppmuntra män att delta i träffpunkter och friskvårdsgym kan vi skapa mer jämlika förutsättningar för hälsa och social samvaro. På samma sätt kan anhörigstöd ge kvinnor, som ofta är de primära omsorgsgivarna, ökad avlastning och bättre möjligheter till egen återhämtning.

Beslutet förväntas därmed ha en positiv jämställdhetspåverkan genom att öka tillgången till stöd och service för både kvinnor och män samt säkerställa en mer rättvis fördelning av resurser och möjligheter

Äldreomsorgens verksamhet berör både män och kvinnor, och samma förutsättningar gäller för både män och kvinnor.

Uppföljning och utvärdering

Vård- och omsorgsförvaltningen ansvarar för uppföljning och utvärdering av insatserna inom ramen för budgetprocessen och verksamhetsberättelsen. Uppföljningen fokuserar på tillgänglighet, användning och effekter av insatser.

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Information enligt § 19 har skett 2025-05-08.

Förhandling enligt § 11 har genomförts 2025-06-03.

Vård- och omsorgsförvaltningen

Sonja Erlandsson

Beslutet skickas till:
Samtliga utförare av äldreomsorg i
Linköpings kommun